

Brane Anderle: *Pregled razširjenosti praprotnic in semen na Gorenjskem*

Andrej Seliškar

Sredi novembra 2023 je izšla obsežna knjiga *Pregled razširjenosti praprotnic in semen na Gorenjskem*, ki jo je pripravil in izdal v samozaložbi ljubiteljski botanik Brane Anderle. Cena knjige je 75 evrov. Po izidu je bila prvič predstavljena na vsakoletnem srečanju slovenskih botanikov, imenovanem *Wraberjev dan* po dr. Tonetu Wraberju. Slovenski botaniki smo že dolgo vedeli, da Anderle intenzivno preučuje pojavljanje in razširjenost rastlin na Gorenjskem, nekoliko krajše obdobje pa, da pripravlja publikacijo z rezultati opazovanj.

Knjiga je velikega, A4-formata s trdimi platnicami in obsega 604 strani. Vsebina je razdeljena v nekaj poglavij. Uvodno poglavje, z naslovom *Zbiranje podatkov*, beremo kot predgovor avtorja o njegovih botaničnih začetkih, sodelovanju s poklicnimi in amaterskimi botaniki ter načinu zbiranja podatkov. Piše o navdušenju ob prvem doletanju rastlin in tudi o težavah, na katere

je naletel. Osrednje poglavje je *Prikaz razširjenosti vrst in podvrst praprotnic in semen na Gorenjskem*, ob katerem se navdušenje in občudovanje z avtorja preselita na bralca. Navdušenje nad tem, da na preglednih kartah vidimo razmeroma sveže podatke, kje posamezna vrsta uspeva, občudovanje pa je namenjeno avtorju, ki je uspel, večinoma sam, pregledati skoraj vsak kotic Gorenj-

ske. Od leta 2001 je bil okrog tisoč dvesto dni na terenu. Zbral je več kot petinšestdeset tisoč podatkov, in vse to ob delu v službi in na kmetiji.

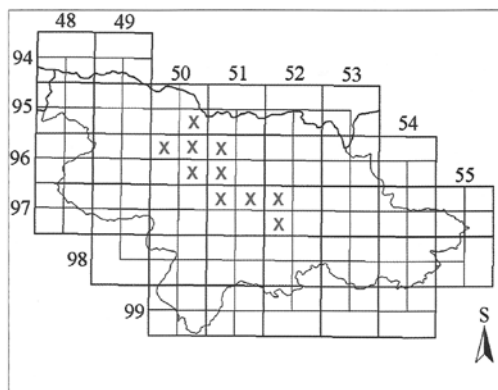
Večino uvodnih poglavij je napisal Anderletov prijatelj in sodelavec, tudi amaterski botanik, Vid Leban, sicer zdravnik. Ta poglavja so: *Uvod*, *Zgodovinski pregled botaničnih raziskav na Gorenjskem*, *Literatura s florističnimi in fitocenološkimi podatki za ozemlje Gorenjske*, *Geografska opredelitev obravnavanega območja*, *Geološke značilnosti Gorenjske*, *Nekatere fenološke značilnosti rastlin na Gorenjskem*, *Pedološke značilnosti Gorenjske*, *Fitogeografska lega Gorenjske*, *Endemiti na Gorenjskem*, *Metode*, *Dodatek k poglavju Literatura s florističnimi in fitocenološkimi podatki za ozemlje Gorenjske*. Skupaj sta Anderle in Leban pripravila *Pestrost flore na Gorenjskem*, Anderle pa *Seznam nepotrjenih vrst in*

vprašljivih navedb v flori Gorenjske. Poglavja brez omembe avtorja so *Zahvala*, *Literatura*, *Imensko kazalo* in *Rodovi*. Kot poseben dodatek so fotografije nekaterih redkejših vrst praprotnic in semenk na Gorenjskem, avtor večine je Vid Leban.

Najobsežnejši sta besedili *Zgodovinski pregled botaničnih raziskav* in *Literatura s florističnimi in fitocenološkimi podatki*. V zgoščenem in zanimivem zgodovinskem pregledu so od Scopolija do sedanjosti omenjeni večinoma vsi botaniki, ki so raziskovali na Gorenjskem in prispevali tudi podatke. Pri vsakem je naštetih vsaj nekaj vrst in krajev ali območij, kjer so jih našli. Kljub razmeroma dobremu poznavanju razširjenosti praprotnic in semenk je Anderle ugotavljal, da je bila raziskanost flore neenakomerna, kar ga je še dodatno spodbudilo k sistematičnemu kartiranju.

Brezstebelni ušivec (Pedicularis acaulis Scop.). Foto: Vid Leban.

Pedicularis acaulis Scop.
Brezstebelni ušivec

V poglavju *Metode* je opisan pristop k terenskemu delu in obdelavi zbranih podatkov. Uporabljena je bila standardna metoda srednjeevropskega kartiranja flore, ki je bila sprejeta leta 1964 in po kateri so podatki o nahajališčih določene vrste prikazani v osnovnih poljih, ki so razdeljena v štiri kvadrante. Obravnavano območje obsega sedemindvajset gorenjskih občin. Podatke o pojavljanju vrst ali podvrst je avtor vnesel v podatkovno bazo *FloVegSi* (o njej je leta 2001 pisal *Proteus* v šesti številki triinšestdesetega letnika). S posebej pripravljeno aplikacijo je avtor knjige izdelal karte razširjenosti.

Večino podatkov je zbral Anderle sam, upošteval pa je tudi podatke iz nekaterih objav drugih avtorjev, ki pa jih je preveril in potrdil na terenu. Taki podatki so na kartah označeni z zelenimi križci. Nekaj več kot tristo podatkov, označeni so z belimi križci, so prispevali drugi botaniki, z mnogimi je bil avtor na skupnih ekskurzijah. Z drugačnimi barvami so označena polja pod karto pri vrstah s posebnim statusom: z modro vrste *Natura 2000*, z rdečo vrste na *Rdečem seznamu* in z zeleno adventivne vrste.

Slovenska imena vrst so večinoma povzeta po *Mali flori Slovenije*, latinska imena po spletnih podatkovnih bazah *Euro Med+PlantBase* in *World Plants Complet*; kot

Karta razširjenosti brezstebelnega ušivca v knjigi.

pomoč pri določanju so bile uporabljene nekatere srednjeevropske flore. Navajanje latinskih imen po bolj popolnih in sodobnih virih - v primerjavi z *Malo floro Slovenije*, zadnja izdaja je iz leta 2007, - je pohvalna, hkrati pa je tudi spodbuda slovenskim botanikom za razmislek o pripravi novega določevalnega ključa. Čeprav smo botaniki vajeni iz različnih razlogov stalnega spreminjanja latinskih imen, bo uporabnik knjige potreboval nekaj trenutkov za prilagoditev na nova imena. Kot piše v poglavju *Metode*, so karte razširjenosti razvrščene po abecednem redu latinskih imen vrst ali podvrst. Določena težava se zgodi, ko je kot prednostno navedeno novo ime z drugačnim rodovnim imenom, kot je bilo uveljavljeno do sedaj, in po abecedi ne sodi na postavljeno mesto. Zagato sicer hitro reši v naslednji vrstici zapisano prejšnje ime, na primer za pegasti svinjak *Tromsdorffia maculata* je sinonim *Hypochoeris maculata*, kar pomeni, da je pri razvrščanju upoštevano starejše ime. Knjiga je izjemen prispevek k poznavanju zdajšnje razširjenosti 1984 vrst na Gorenjskem, kolikor jih je prikazanih na kartah. Ob tem je avtor v seznamu nepotrjenih in izumrlih vrst, vrst brez novejših potrjenih nahajališč, naštel še kopico takih z vprašljivimi navedbami v literaturi. Vse te bodo izziv terenskim botanikom in ljubiteljem pri odkrivanju rastlin, ki jih avtor ni zabeležil, in tudi nekaterih novih - pri čemer upamo, da čim manj neofitov.

Vsekakor bo z informacijami zelo bogata knjiga odličen pripomoček ne samo botanikom, ampak vsem ljubiteljem rastlin, naravovarstvenikom, uporabna bo tudi v šolah in zanimiva za tuje obiskovalce, ki občudujejo našo veliko biotsko raznovrstnost.